

Խ ՈՐՀՐԴԱՅԻՆ

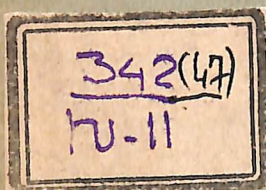
Ս ՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ

Հ ԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

Մ ԻՈՒԹՅԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

ՀԱՅԿՈՒՍՏՐԱՏ · ՅԵՐԵՎԱՆ 1937.

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՑԵՐԿԻՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵՑ

05 FEB 2007

БИБЛИОТЕКА
Академии Наук
УССР

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ
VIII ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ
Վ Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ (ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԻ)
ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ VIII ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ
Վ Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ե՝

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ (ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ՈՐԵՆՔԻ) ՆԱԽԱԳԻԾԸ, ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ
ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԵՐԿԱՅԱՅՐԱԾ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ,
ՀԱՍՏԱՏԵԼ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Մոսկվա, Կրեմլ
5 դեկտեմբերի 1936 թ.

342 (47)
m-11

01 MAR 2010

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ
VIII ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ
Վ Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ
ԽՈՐՀՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
Մ Ա Ս Ի Ն

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ VIII ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ
Վ Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ե՝

ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻ-
ՏԵՅԻՆ ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԵԼ՝ ԽՍՀՄ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ
ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ՄՇԱԿԵԼ ՅԵՎ ՀԱՍՏԱՏԵԼ ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՆՈՆԱ-
ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԻՆԶՊԵՍ ՅԵՎ ՍԱՀՄԱՆԵԼ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐԻ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Մոսկվա, Կրեմլ
5 դեկտեմբերի 1936 թ.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ
VIII ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ
Վ Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ (ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԻ)
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԸ ՀԱՎԵՐԺԱՑՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ VIII ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒ-
ՄԱՐԸ Վ Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ե՝

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒ-
ՄԸ ՀԱՎԵՐԺԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԸՆ-
ԴՈՒՆՄԱՆ ՈՐԸ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 5-Ը ՀԱՅՏԱՐԱՐԵԼ ՀԱՄԱ-
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՆ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

11 SEP 2013

34703

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

ԳԼՈՒԽ I

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ՀՈՒՎԱԾ 1. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունը բանվորները և գյուղացիների սոցիալիստական պետություն է:

ՀՈՒՎԱԾ 2. ԽՍՀՄ-ի քաղաքական հիմքն են կազմում աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդները, վորոնք աճել ու ամրապնդվել են կալվածատերերի ու կապիտալիստների իշխանությունը տապալելու և պրոլետարիատի դիկտատուրան նվաճելու հետևանքով:

ՀՈՒՎԱԾ 3. Ամբողջ իշխանությունը ԽՍՀՄ-ում սրտկանում է քաղաքի և գյուղի աշխատավորներին՝ հանձինս աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների:

ՀՈՒՎԱԾ 4. ԽՍՀՄ-ի տնտեսական հիմքն են կազմում տնտեսություն սոցիալիստական սխաեմը և արտադրության գործիքների ու միջոցների սոցիալիստական սեփականությունը, վորոնք հաստատվել են տնտեսության կապիտալիստական սխաեմի լիկվիդացիայի, արտադրության գործիքների ու միջոցների մասնավոր

3 227-53

սեփականության վերացման և մարդու կողմից մարդու շահագործումը վոչնչացնելու հետևանքով:

ՀՈԴՎԱԾ 5. Սոցիալիստական սեփականությունը ԽՍՀՄ-ում ունի կամ պետական սեփականության ձև (համաժողովրդական ունեցվածք), կամ կոոպերատիվ-կոլտնտեսային սեփականության ձև (առանձին կոլտնտեսությունների սեփականություն, կոոպերատիվ միավորումների սեփականություն):

ՀՈԴՎԱԾ 6. Հողը, նրա բնդերը, ջրերը, անտառները, գործարանները, ֆաբրիկաները, հանքահորերը, հանքերը, յերկաթուղային, ջրային ու ողային տրանսպորտը, բանկերը, կապի միջոցները, պետության կազմակերպած խոշոր գյուղատնտեսական ձեռնարկությունները (խորհրդային կոլտնտեսությունները, մեքենատրակտորային կայանները և այլն), ինչպես նաև կոմունալ ձեռնարկությունները և բնակարանային հիմնական ֆոնդը քաղաքներում ու արդյունաբերական վայրերում, պետական սեփականություն, այսինքն՝ համաժողովրդական ունեցվածք են:

ՀՈԴՎԱԾ 7. Կոլտնտեսությունների ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների հանրային ձեռնարկություններն իրենց կենդանի ու մեռյալ ինվենտարով, կոլտնտեսությունների և կոոպերատիվ կազմակերպությունների կողմից արտադրվող արտադրանքը, ինչպես նաև նրանց հանրային շինությունները, կազմում են կոլտնտեսությունների ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների հանրային, սոցիալիստական սեփականություն:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսական տնտեսություն, բացի կոլտնտեսային հանրային տնտեսությունից ստա-

ցած հիմնական յեկամուտից, անձնական ոգտագործման համար ունի վոչ-մեծ անամերձ հոդամաս և, վորպես անձնական սեփականություն՝ ոժանդակ տնտեսություն տնամերձ հոդամասում, բնակելի տուն, մթերատու անասուններ, թռչուններ և գյուղատնտեսական մանր ինվենտար՝ գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրության համաձայն:

ՀՈԴՎԱԾ 8. Կոլտնտեսությունների գրադեցրած հողն ամրացվում է նրանց՝ անվճար և անժամկետ ոգտագործելու համար, այսինքն՝ առհավետ:

ՀՈԴՎԱԾ 9. Տնտեսության սոցիալիստական սիտեմի հետ միասին, վորը հանդիսանում է տնտեսության տիրապետող ձևը ԽՍՀՄ-ում, որենքով թույլատրվում է մեկատնտես գյուղացիների ու տնայնագործների մանր մատնավոր տնտեսություն, վորը հիմնրված է անձնական աշխատանքի վրա և բացառում է ուրիշի աշխատանքի շահագործումը:

ՀՈԴՎԱԾ 10. Դադաքայինների անձնական սեփականության իրավունքը՝ նրանց աշխատանքային յեկամուտների ու խնայողությունների նկատմամբ, բնակելի տան և տնային ոժանդակ տնտեսության նկատմամբ, տնային տնտեսության և աուրյա գործածության աուարկանների նկատմամբ, անձնական սպաուման ու հարմարության աուարկանների նկատմամբ, ինչպես նաև քաղաքացիների անձնական սեփականության ժառանգման իրավունքը, պահպանվում է որենքով:

ՀՈԴՎԱԾ 11. ԽՍՀՄ-ի տնտեսական կյանքը վորոշում է նրան ուղղություն է տալիս պետական ժողովրդատնտեսական պլանը՝ հոդուտ հանրային հարուտության ավելացման, աշխատավորների նյութական

ու կուլտուրական մակարդակի անշեղ բարձրացման,
ԽՍՀՄ-ի անկախության ամրացման և նրա պաշտպա-
նունակության ուժեղացման:

ՀՈԳՎԱԾ 12. ԽՍՀՄ-ում աշխատանքը յուրաքան-
չյուր աշխատանքի ընդունակ քաղաքացու պարտակա-
նությունն է և պատվի դործն է՝ համաձայն «ով չի աշ-
խատում, նա չի ուտում» սկզբունքի:

ԽՍՀՄ-ում իրականացվում է սոցիալիզմի սկզբուն-
քը՝ «յուրաքանչյուրից՝ ըստ նրա ընդունակություն,
յուրաքանչյուրին՝ ըստ նրա աշխատանքի»:

ԴԼՈՒԽ II

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ

ՀՈԳՎԱԾ 13. Խորհրդային Սոցիալիստական Հան-
րապետությունների Միությունը միութենական պե-
տություն է, կազմված հետևյալ իրավահավասար Խոր-
հրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների
կամավոր միավորման հիմունքով:

Ռուսաստանի Խորհրդային Ֆեդերատիվ Սոցիալիս-
տական Հանրապետություն:

Ուկրաինական Խորհրդային Սոցիալիստական Հան-
րապետություն:

Բելոռուսական Խորհրդային Սոցիալիստական Հան-
րապետություն:

Ազգրբեջանական Խորհրդային Սոցիալիստական
Հանրապետություն:

Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրա-
պետություն:

Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրա-
պետություն:

Թուրքմենական Խորհրդային Սոցիալիստական
Հանրապետություն:

Ուզբեկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հան-
րապետություն:

Տաջիկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հան-
րապետություն:

Հաղախական Խորհրդային Սոցիալիստական Հան-
րապետություն:

Կիրգիզական Խորհրդային Սոցիալիստական Հան-
րապետություն:

ՀՈԳՎԱԾ 14. Խորհրդային Սոցիալիստական Հան-
րապետություններին Միության իրավասությունը, հան-
ձինս նրա իշխանությունից բարձրագույն մարմինների և
պետական կառավարման մարմիններին, յենթակա յեն:—

ա) Միությունը միջազգային հարաբերություննե-
րում ներկայացնելը, այլ պետությունների հետ պայ-
մանագրեր կնքելն ու նրանց ռառիֆիկացիան:

բ) պատերազմի ու լուղաղության հարցերը:

գ) ԽՍՀՄ-ի կազմի մեջ նոր հանրապետություններ
ընդունելը:

դ) ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության կառարման վե-
րահանդությունը և ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրությանը՝
միութենական հանրապետությունների սահմանադրու-
թյունների համապատասխանությունն ապահովելը:

ե) միութենական հանրապետությունների միջև
սահմանների փոփոխությունների հաստատումը:

զ) միութենական հանրապետությունների կազմում
նոր յերկիրներ և մարզեր, նույնպես և նոր աւիտոնոմ
հանրապետություններ կազմելու հաստատումը:

ը) ԽՍՀՄ-ի պաշտպանության կազմակերպումը և ԽՍՀՄ-ի բոլոր զինված ուժերի ղեկավարումը:

թ) արտաքին առևտուրը՝ պետական մենաշնորհի հիմունքով:

ժ) պետական անվտանգության պահպանությունը:

ի) ԽՍՀՄ-ի ժողովրդատնտեսական պլանների սահմանումը:

լ) ԽՍՀՄ-ի միասնական պետական բյուջեյի հաստատումը, ինչպես նաև միութենական, հանրապետական ու տեղական բյուջեներ կազմելու համար ստացվող հարկերի և յեկամուտների հաստատումը:

խ) ընդհանուր-միութենական նշանակություն ունեցող բանկերի, արդյունաբերական ու գյուղատնտեսական հիմնարկների ու ձեռնարկությունների, ինչպես նաև առևտրական ձեռնարկությունների կառավարումը:

ծ) տրանսպորտի ու կապի կառավարումը:

կ) դրամական ու վարկային սխեմի ղեկավարումը:

հ) պետական ապահովագրության կազմակերպումը:

ձ) փոխառություններ կնքելն ու տալը:

ղ) հողույթագործման, ինչպես նաև ընդերքի, անտառների ու ջրերի ոչտագործման հիմնական սկզբունքների սահմանումը:

ճ) լուսավորության ու առողջապահության բնագավառներում հիմնական սկզբունքների սահմանումը:

մ) ժողովրդատնտեսական հաշվառման միասնական սխեմի կազմակերպումը:

յ) աշխատանքի որենադրության հիմունքների սահմանումը:

ն) դատարանակազմության և դատավարության որենադրությունը: քրեական ու քաղաքացիական որենադրվածքը:

չ) միութենական քաղաքացիության վերաբերյալ որենքները: ոտաբերկրացիների իրավունքների վերաբերյալ որենքները:

ո) ամենիստիայի մասին ընդհանուր-միութենական ակտերի հրատարակումը:

ՀՈՒՎԱԾ 15. Միութենական հանրապետությունների սուվերենիտետը սահմանափակված է միայն ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության 14-րդ հոդվածում մատնանշված չրջանակներով: Այդ չրջանակներից դուրս յուրաքանչյուր Միութենական հանրապետություն պետական իշխանությունն իրականացնում է ինքնուրույն կերպով: ԽՍՀՄ-ն պահպանում է միութենական հանրապետությունների սուվերեն իրավունքները:

ՀՈՒՎԱԾ 16. Յուրաքանչյուր Միութենական հանրապետություն ունի իր Սահմանադրությունը, վորը հաշվի յե առնում հանրապետության առանձնահատկությունները և կառուցված է ԽՍՀ Միության Սահմանադրությանը լիովին համապատասխան:

ՀՈՒՎԱԾ 17. Յուրաքանչյուր Միութենական հանրապետության իրավունք է վերապահվում ազատ կերպով դուրս գալու ԽՍՀՄ-ից:

ՀՈՒՎԱԾ 18. Միութենական հանրապետությունների տերիտորիան չի կարող փոփոխվել առանց նրանց համաձայնության:

ՀՈՒՎԱԾ 19. ԽՍՀՄ-ի որենքները միատեսակ ուժ ունեն բոլոր միութենական հանրապետությունների տերիտորիայում:

ՀՈՒՎԱԾ 20. Միութենական Հանրապետության
որենքի և ընդհանուր-միութենական որենքի մէջև տա-
րածայնություն լինելու դեպքում գործում և ընդհա-
նուր-միութենական որենքը:

ՀՈՒՎԱԾ 21. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներին համար
սահմանվում և միասնական միութենական քաղաքա-
ցիություն:

Միութենական Հանրապետության յուրաքանչյուր
քաղաքացի հանդիսանում և ԽՍՀՄ-ի քաղաքացի:

ՀՈՒՎԱԾ 22. Ռուսաստանի Խորհրդային Ֆեդերա-
տիվ Սոցիալիստական Հանրապետությունը բաղկացած
է՝ Ալտու-Սեյմսկայն, Հեռավոր-Արևելյան, Արևմտյան
Սիբիրի, Կրասնոյարսկի, Հյուսիսային Կովկասի յերկ-
րամասերից. Վորոնեժի, Արևելյան Սիբիրի, Գորկու,
Արևմտյան, Իվանովովի, Կալինինի, Կիրովսկի, Կույ-
բիշևի, Կուրսկի, Լենինգրադի, Մոսկվայի, Ոմսկի,
Որենբուրգի, Սարատովի, Սվերդլովսկի, Հյուսիսային,
Ստալինգրադի, Չելյաբինսկի, Ֆարոսլավլի մարզերից.
Թաթարական, Բաշկիրական, Դաղստանի, Բուրյաթ-
Մոնղոլական, Կարարդինո-Բալկարական, Կալմիկա-
կան, Կարելական, Կոմի, Ղրիմի, Մարիական, Մորդ-
վական, Մերձվոլգյան Գերմանացիներին, Հյուսիսային
Ռսեթական, Ուդմուրտական, Չեչենո-Ինգուշական,
Չուվաշական, Յակուտական ավտոնոմ խորհրդային
սոցիալիստական Հանրապետությունները. Ադրբեյ-
ջան, Հրեական, Կարաչայական, Ոչրթական, Սակա-
սական, Չերկեսական ավտոնոմ մարզերից:

ՀՈՒՎԱԾ 23. Ռւկրաինական Խորհրդային Սոցիա-
լիստական Հանրապետությունը բաղկացած է Վիննի-
ցայի, Դնեպրոպետրովսկի, Դոնեցի, Կիևի, Ռդեսո-

յի, Խարկովի, Չերնիգովի մարզերից և Մոլդավական
Ավտոնոմ Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետու-
թյունից:

ՀՈՒՎԱԾ 24. Ադրբեյջանական Խորհրդային Սոցիա-
լիստական Հանրապետության մեջ մտնում են՝ Նախի-
ջևանի Ավտոնոմ Խորհրդային Սոցիալիստական Հան-
րապետությունը և Լեռնային Ղարաբաղի ավտոնոմ
մարզը:

ՀՈՒՎԱԾ 25. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիս-
տական Հանրապետության մեջ մտնում են՝ Աբխազա-
կան ԱԽՍՀ, Աջարական ԱԽՍՀ, Հարավ-Ռսեթական ավ-
տոնոմ մարզը:

ՀՈՒՎԱԾ 26. Ուզբեկական Խորհրդային Սոցիալիս-
տական Հանրապետության մեջ մտնում և Կարա-Կուլ-
ստական ԱԽՍՀ:

ՀՈՒՎԱԾ 27. Տաջիկական Խորհրդային Սոցիալիս-
տական Հանրապետության մեջ մտնում և Լեռնային
Բադախշանի ավտոնոմ մարզը:

ՀՈՒՎԱԾ 28. Ղազախստանի Խորհրդային Սոցիա-
լիստական Հանրապետությունը բաղկացած է Ակտյու-
բինսկի, Ալմա-Աթայի, Արևելյան Ղազախստանի, Ա-
րևմտյան Ղազախստանի, Կարազանդայի, Կուստանա-
յի, Հյուսիսային Ղազախստանի, Հարավային Ղազախ-
ստանի մարզերից:

ՀՈՒՎԱԾ 29. Հայկական ԽՍՀ, Բելոռուսական
ԽՍՀ, Թուրքմենական ԽՍՀ և Կիրգիզական ԽՍՀ իրենց
կազմում ավտոնոմ Հանրապետություններ, ինչպես
նաև յերկրամասեր ու մարզեր չունեն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՃԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈՒՎԱԾ 30. ԽՍՀՄ-ի պետական իշխանությունների բարձրագույն մարմինը ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդն է:

ՀՈՒՎԱԾ 31. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդն իրականացնում է Սահմանադրության 14-րդ հոդվածով Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությանը վերապահված բոլոր իրավունքները, ինչպես նաև վերահսկում է համաձայն Սահմանադրության չեն մտնում ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդին հաշվետու՝ ԽՍՀՄ-ի մարմինների — ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նախագահության, ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի և ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիտեների իրավասության մեջ:

ՀՈՒՎԱԾ 32. ԽՍՀՄ-ի որենսդրական իշխանություններն իրականացնում են բացառապես ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը:

ՀՈՒՎԱԾ 33. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը բաղկացած է յերկու պալատից — Միության Խորհրդից և Ազգությունների Խորհրդից:

ՀՈՒՎԱԾ 34. Միության Խորհուրդն ընտրում է ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներն ըստ ընտրական շրջանների՝ 300 հազար բնակիչից մի պատգամավորի նորմայով:

ՀՈՒՎԱԾ 35. Ազգությունների Խորհուրդն ընտրում

են ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներն ըստ միութենական և ավտոնոմ հանրապետությունների, ավտոնոմ մարզերի ու ազգային ոկրուղների, հետևյալ նորմայով. 25-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր միութենական հանրապետությունից, 11-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր ավտոնոմ հանրապետությունից, 5-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր ավտոնոմ մարզից և 1-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր ազգային ոկրուղից:

ՀՈՒՎԱԾ 36. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդն ընտրվում է չորս տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 37. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի յերկու պալատն են՝ Միության Խորհուրդը և Ազգությունների Խորհուրդը, իրավահավասար են:

ՀՈՒՎԱԾ 38. Միության Խորհրդին և Ազգությունների Խորհրդին հավասար չափով պատկանում է որենսդրական նախաձեռնություն:

ՀՈՒՎԱԾ 39. Որենքը հաստատված է համարվում, յեթե նա ընդունված է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի յերկու պալատների կողմից՝ յուրաքանչյուրի պարզ մեծամասնությամբ:

ՀՈՒՎԱԾ 40. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի ընտրված որենքները հրապարակվում են միութենական հանրապետությունների լեզուներով, ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նախագահության նախագահի և քաղաքացիների ստորագրությամբ:

ՀՈՒՎԱԾ 41. Միության Խորհրդի և Ազգությունների Խորհրդի նստաշրջաններն սկսվում և ավարտվում են միաժամանակ:

ՀՈՒՎԱԾ 42. Միության Խորհուրդն ընտրում է Միության Խորհրդի նախագահ և նրան յերկու տեղակալ:

32275

ՀՈՒՎԱԾ 43. Ազգությունների խորհուրդն ընտրում է Ազգությունների խորհրդի նախագահ և նրան յերկու տեղակալ:

ՀՈՒՎԱԾ 44. Միության խորհրդի և Ազգությունների խորհրդի նախագահները ղեկավարում են համաքաղաքական պալատների նիստերը և տնօրինում են նրանց ներքին կարգը:

ՀՈՒՎԱԾ 45. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի յերկու պալատների միացյալ նիստերը հերթով վարում են Միության խորհրդի և Ազգությունների խորհրդի նախագահները:

ՀՈՒՎԱԾ 46. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի նստաչըջանները հրավիրում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի նախագահությունը տարեկան յերկու անգամ:

Վոչ-հերթական նստաչըջանները հրավիրում է ԽՍՀ Միության Գերագույն խորհրդի նախագահությունն իր հայեցողությամբ կամ միութենական հանրապետություններից մեկի պահանջով:

ՀՈՒՎԱԾ 47. Միության խորհրդի և Ազգությունների խորհրդի միջև տարաձայնություն ծագելու դեպքում հարցը հանձնվում է լուծելու պարիտետային հիմունքներով կազմված համաձայնեցուցիչ հանձնաժողովին: Յեթե համաձայնեցուցիչ հանձնաժողովը համերաշխ վորոշման չի հանգում կամ յեթե նրա վորոշումը չի բավարարում պալատներից մեկին, հարցը յերկրորդ անգամ քննվում է պալատներում: Յերկու պալատների համերաշխ վորոշման բացակայության դեպքում ԽՍՀ Միության Գերագույն խորհրդի նախագահությունն արձակում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհուրդը և նշանակում է նոր ընտրություններ:

ՀՈՒՎԱԾ 48. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհուրդը յերկու պալատների միացյալ նիստում ընտրում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի նախագահություն՝ բաղկացած ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահից, նրա տասնեմեկ տեղակալներից, նախագահության քարտուղարից և նախագահության 24 անդամից:

ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի նախագահությունը հաշվետու յե ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի առաջ իր ամբողջ գործունեյության համար:

ՀՈՒՎԱԾ 49. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի նախագահությունը՝

ա) հրավիրում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի նստաչըջանները.

բ) մեկնաբանում է ԽՍՀՄ-ի գործող որենքները. հրատարակում է հրամանագրեր.

գ) արձակում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհուրդը ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության 47-րդ հոդվածի հիման վրա և նշանակում է նոր ընտրություններ.

դ) կազմակերպում է համաժողովրդական հարցում (ռեֆերենդում) իր նախաձեռնությամբ կամ միութենական հանրապետություններից մեկի պահանջով.

ե) վերացնում է ԽՍՀՄ-ի ժողովրդական Կոմիսարների խորհրդի և միութենական հանրապետությունների ժողովրդական Կոմիսարների խորհուրդների վորոշումներն ու կարգադրությունները՝ որենքին անհամապատասխան լինելու դեպքում.

զ) ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի նստաչըջանների միջև ընկած ժամանակաչըջանում պաշտոնից ազատում և նշանակում է ԽՍՀՄ-ի առանձին ժողովրդական Կո-

Տիտարներին՝ ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի նախագահի առաջադրմամբ, հետազոտում ներկայացնելով ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդին ի հաստատութիւն։

ը) պարզեցատրում ե ԽՍՀՄ-ի շքանշաններով և ասպիս ե ԽՍՀՄ-ի պատվավոր կոչումներ։

թ) իրականացնում ե ներման իրավունքը։

ժ) նշանակում և փոխում ե ԽՍՀՄ-ի զինված ուժերի բարձրագույն հրամանատարութիւնը։

ի) ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների Տիջև ընկած ժամանակաշրջանում պատերազմի վիճակ ե հայտարարում ԽՍՀՄ-ի վրա ռազմական հարձակում կատարվելու դեպքում, կամ այն դեպքում, յերբ անհրաժեշտ ե կատարել ազդեցիկ փոխադարձաբար պաշտպանվելու միջազգային պայմանագրային պարտավորութիւններ։

լ) հայտարարում ե ընդհանուր և մասնակի զորահաժար։

խ) ուստիֆիկացիայի յե յենթարկում միջազգային պայմանագրերը։

ծ) նշանակում ե ԽՍՀՄ-ի լիազոր ներկայացուցիչներ ոտարերկրյա պետութիւններում և հետ ե կանչում նրանց։

կ) ընդունում ե իրեն կից ակկրեդիտացիայի յենթարկված ոտարերկրյա պետութիւնների զիվանազիտական ներկայացուցիչների հավատարմագրերն ու հետկանչման թղթերը։

ՀՈԴՎԱԾ 50. Միութիւն Խորհուրդը և Ազգութիւնների Խորհուրդն ընտրում են մանդատային հանձ-

նաժողովներ, փորոնք ստուգում են յուրաքանչյուր պատիւ պատգամավորների լիազորութիւնները։

Մանդատային հանձնաժողովի առաջադրմամբ՝ պատաները վորոչում են կամ ընդունել առանձին պատգամավորների լիազորութիւնները, կամ բեկանել նրանց ընտրութիւնները։

ՀՈԴՎԱԾ 51. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը, յերբ անհրաժեշտ գտնի, նշանակում ե քննիչ ու վերջատուիչ հանձնաժողովներ ամեն մի հարցի վերաբերյալ։

Բոլոր հիմնարկներն ու պաշտոնատար անձերը պարտավոր են կատարել այդ հանձնաժողովների պահանջները և նրանց ներկայացնել անհրաժեշտ նյութերն ու փաստաթղթերը։

ՀՈԴՎԱԾ 52. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի պատգամավորը չի կարող դատական պատասխանատվութիւն կանչվել կամ ձերբակալվել առանց ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի համաձայնութիւն, իսկ այն ժամանակաշրջանում, յերբ ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նստաշրջաններ չկան, — առանց ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նախագահութիւն համաձայնութիւն։

ՀՈԴՎԱԾ 53. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի լիազորութիւնները լրանալուց հետո կամ ժամկետից առաջ նրա արձակվելու դեպքում ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նախագահութիւնը պահպանում ե իր լիազորութիւնները մինչե ԽՍՀՄ-ի նորընտիր Գերագույն Խորհրդի կողմից ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նոր նախագահութիւն կազմվելը։

ՀՈԴՎԱԾ 54. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի լիազորութիւնները լրանալուց հետո կամ ժամկետից առաջ նրա արձակվելու դեպքում ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խոր-

Տրրդի Նախագահությունը նշանակում է նոր ընտրություններ՝ ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի լիազորությունները լրանալուց կամ նրա արձակվելու որից վոչ քաշ քան յերկու ամսվա ընթացքում:

ՀՈԴՎԱԾ 55. ԽՍՀՄ-ի նորընտիր Գերագույն Խորհուրդը հրավիրվում է ԽՍՀՄ-ի նախկին կազմի Գերագույն Խորհրդի Նախագահության կողմից՝ ամենաուշը ընտրություններից մի ամիս հետո:

ՀՈԴՎԱԾ 56. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը յերկու պալատների միացյալ նիստում կազմում է ԽՍՀՄ-ի Կառավարություն—ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ:

ԳԼՈՒԽ IV

ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՃԻԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 57. Միութենական Հանրապետության պետական իշխանության բարձրագույն մարմինը Միութենական Հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն է:

ՀՈԴՎԱԾ 58. Միութենական Հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում են Հանրապետության քաղաքացիները՝ չորս տարի ժամանակով:

Ներկայացուցչության նորմաները սահմանվում են Միութենական Հանրապետությունների Սահմանադրության թյուններով:

ՀՈԴՎԱԾ 59. Միութենական Հանրապետության Գերագույն Խորհուրդը հանրապետության միակ որենսդիր մարմինն է:

ՀՈԴՎԱԾ 60. Միութենական Հանրապետության Գերագույն Խորհուրդը՝

ա) ընդունում է Հանրապետության Սահմանադրությունը և փոփոխություններ է մտցնում նրա մեջ՝ ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության 16-րդ հոդվածին համապատասխան:

բ) հաստատում է իր կազմի մեջ զտնվող ավտոնոմ հանրապետությունների Սահմանադրությունները և վերջում է նրանց տերիտորիայի սահմանները:

գ) հաստատում է Հանրապետության Ժողովրդատնտեսական պլանը և բյուջեն:

դ) ոգտվում է Միութենական Հանրապետության դատական մարմինների կողմից դատապարտված քաղաքացիների ամենափայլի և ներման իրավունքից:

ՀՈԴՎԱԾ 61. Միութենական Հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Միութենական Հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահություն հետևյալ կազմով. Միութենական Հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահության նախագահ, ներառա տեղադիրներ, Նախագահության քարտուղար և Միութենական Հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահության անդամներ:

Միութենական Հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահության լիազորությունները վերջում են Միութենական Հանրապետության Սահմանադրությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 62. Նիստերը վարելու համար Միութե-

ձեռքի հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է իր նախագահին և նրա տեղակալներին:

ՀՈԴՎԱԾ 63. Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհուրդը կազմում է Միութենական Հանրապետության Կառավարություն — Միութենական հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ:

ԳԼՈՒԽ V

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 64. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության պետական իշխանության բարձրագույն գործադիր ու կարգադրիչ մարմինը ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդն է:

ՀՈԴՎԱԾ 65. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը պատասխանատու չէ ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի առաջ և հաշվետու չէ նրան, իսկ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահության առաջ, վերին հաշվետու չէ:

ՀՈԴՎԱԾ 66. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը գործող որենքների հիման վրա և ի կատարումն այդ որենքների՝ հրատարակում է վրո-

շումներ ու կարգադրություններ և օտուզում է նրանց կատարումը:

ՀՈԴՎԱԾ 67. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորդումների ու կարգադրությունների կատարումը պարտադիր է ԽՍՀՄ-ի ամբողջ տերիտորիայում:

ՀՈԴՎԱԾ 68. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը՝

ա) միավորում և ուղղություն է տալիս ԽՍՀՄ-ի ընդհանուր-միութենական ու միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատների և իր գերատեսչությանը յենթակա տնտեսական ու կուլտուրական այլ հիմնարկների աշխատանքին.

բ) միջոցներ է ձեռք առնում Ժողովրդատնտեսական պլանը, պետական բյուջեն իրականացնելու և վարկային-դրամական սխտեմն ամրացնելու համար.

գ) միջոցներ է ձեռք առնում հասարակական կարգն ապահովելու, պետության շահերը պաշտպանելու և քաղաքացիների իրավունքները պահպանելու համար.

դ) իրականացնում է ընդհանուր ղեկավարություն տարերկրյա պետությունների հետ ունեցած հարաբերությունների մասպարեզում.

ե) սահմանում է իսկական զինվորական ծառայության կոչվելու յենթակա քաղաքացիների յուրաքանչյուր տարվա կոնտինգենտները, ղեկավարում է յերկրի զինված ուժերի ընդհանուր շինարարությունը.

զ) անհրաժեշտության դեպքում կազմում է ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին կից տնտեսական, կուլտուրական ու պաշտպանության չի-

նաբարության գործերի հատուկ կոմիտեներ և Գլխա-
վոր Վարչություններ:

ՀՈՒՎԱԾ 69. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսարնե-
րի Խորհուրդն իրավունք ունի կառավարման ու տնտե-
սության՝ ԽՍՀՄ-ի իրավասությանը վերապահված
ճյուղերում կասեցնել Միութենական հանրապետու-
թյունների Ժողովրդական կոմիսարների Խորհուրդների
վորոչումներն ու կարգադրությունները և վերացնել
ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսարների հրամաններն ու
հրահանգները:

ՀՈՒՎԱԾ 70. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսարնե-
րի Խորհուրդը կազմվում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խոր-
հրդի կողմից հետևյալ կազմով.

ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի
նախագահ.

ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի
նախագահի տեղակալներ.

ԽՍՀՄ-ի Պետական պլանային հանձնաժողովի նա-
խագահ.

Խորհրդային վերահսկողության հանձնաժողովի
նախագահ.

ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսարներ.

Մթերումների կոմիտեյի նախագահ.

Արվեստների գործերի կոմիտեյի նախագահ.

Բարձրագույն դպրոցի գործերի կոմիտեյի նախա-
գահ:

ՀՈՒՎԱԾ 71. ԽՍՀՄ-ի կառավարութայունը կամ
ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսարը, վորոնց ուղղված է
ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի պատգամավորի հարցա-

պնդումը, պարտավոր են ամենաուշը յերեք որվա ըն-
թացքում գրավոր կամ բանավոր պատասխան տալ հա-
մապատասխան պալատում:

ՀՈՒՎԱԾ 72. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսարնե-
րը ղեկավարում են պետական կառավարման այն ճյու-
ղերը, վորոնք մտնում են ԽՍՀՄ-ի իրավասության
մեջ:

ՀՈՒՎԱԾ 73. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսարնե-
րը համապատասխան ժողովրդական կոմիսարիատների
իրավասության սահմաններում հրատարակում են հրա-
մաններ ու հրահանգներ՝ գործող որենքների, ինչպես
նաև ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի
վորոչումների ու կարգադրությունների հիման վրա և
ի կատարումն այդ որենքների, վորոչումների ու կար-
գադրությունների, և ստուգում են նրանց կատարումը:

ՀՈՒՎԱԾ 74. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական կոմիսա-
րիատները լինում են կամ ընդհանուր-միութենական,
կամ միութենական-հանրապետական:

ՀՈՒՎԱԾ 75. Ընդհանուր-միութենական Ժողովր-
դական կոմիսարիատները պետական կառավարման ի-
րենց հանձնարարված ճյուղը ԽՍՀՄ-ի ամբողջ տերի-
տորիայում ղեկավարում են կամ անմիջականորեն,
կամ իրենց կողմից նշանակված մարմինների միջոցով:

ՀՈՒՎԱԾ 76. Միութենական-հանրապետական Ժո-
ղովրդական կոմիսարիատները պետական կառավարման
իրենց հանձնարարված ճյուղը ղեկավարում են, վոր-
պես կանոն, միութենական հանրապետութայունների
նույնանուն Ժողովրդական կոմիսարիատների միջոցով
և անմիջականորեն կառավարում են միայն վորոչ սահ-
մանափակ թվով ձեռնարկութայուններ ԽՍՀՄ-ի Գերա-

գույն Խորհրդի Նախագահութեան կողմից հաստատովորդ ցուցակով:

ՀՈՒՎԱԾ 77. Ընդհանուր-միութենական ժողովրդական կոմիսարիատների թվին են պատկանում հետևյալ ժողովրդական կոմիսարիատները.

Պաշտպանություն.

Արտաքին գործերի.

Արտաքին առևտրի.

Հաղորդակցության ճանապարհների.

Կապի.

Ջրային տրանսպորտի.

Ծանր արդյունաբերություն.

Պաշտպանության արդյունաբերություն:

ՀՈՒՎԱԾ 78. Միութենական-հանրապետական ժողովրդական կոմիսարիատների թվին են պատկանում հետևյալ ժողովրդական կոմիսարիատները.

Սնդի արդյունաբերություն.

Թեթև արդյունաբերություն.

Անտառային արդյունաբերություն.

Հողագործություն.

Հացահատիկային ու անասնաբուծական խորհուրդատեսություններ.

Ֆինանսների.

Ներքին առևտրի.

Ներքին գործերի.

Արդարադատություն.

Առողջապահություն:

ԳԼՈՒԻ VI

ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈՒՎԱԾ 79. Միութենական հանրապետության պետական իշխանության բարձրագույն գործադիր և կարգադրիչ մարմինը Միութենական հանրապետության ժողովրդական կոմիսարների Խորհուրդն է:

ՀՈՒՎԱԾ 80. Միութենական հանրապետության ժողովրդական կոմիսարների Խորհուրդը պատասխանատու չէ Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհրդի առաջ և հաշվետու չէ նրան, իսկ Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհրդի նրատաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահության առաջ, վերին հաշվետու չէ:

ՀՈՒՎԱԾ 81. Միութենական հանրապետության ժողովրդական կոմիսարների Խորհուրդը հրատարակում է վորոշումներ ու կարգադրություններ՝ ԽՍՀՄ-ի ու Միութենական հանրապետության գործող որենքների, ԽՍՀՄ-ի ժողովրդական կոմիսարների Խորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների հիման վրա և ի կատարումն այդ որենքների, վորոշումների ու կարգադրությունների, և ստուգում է նրանց կատարումը:

ՀՈՒՎԱԾ 82. Միութենական հանրապետության ժողովրդական կոմիսարների Խորհուրդն իրավունք ունի կասեցնելու ավտոմատ հանրապետությունների ժողովրդական կոմիսարների Խորհուրդի կողմից ընդունված օրենքները:

ղովրդական Կոմիսարներին Խորհուրդներին վորոշումներն ու կարգադրությունները և վերացնելու յերկրամասերի, մարզերի ու ավտոնոմ մարզերի աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդներին գործադիր կոմիտեների վորոշումներն ու կարգադրությունները:

ՀՈՒՎԱԾ 83. Միութենական Հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարներին Խորհուրդը կազմվում և Միութենական Հանրապետության Գերագույն Խորհրդին կողմից հետևյալ կազմով.

Միութենական Հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին նախագահ.

Նախագահի տեղակալներ.

Պետական պլանային հանձնաժողովի նախագահ.

Ժողովրդական կոմիսարներ՝

Սննդի արդյունաբերության.

Թեթև արդյունաբերության.

Անտառային արդյունաբերության.

Հողագործության.

Հացահատիկային ու անասնաբուծական խորհրդատեսությունների.

Ֆինանսների.

Ներքին առևտրի.

Ներքին գործերի.

Արդարադատության.

Առողջապահության.

Լուսավորության.

Տեղական արդյունաբերության.

Կոմունալ տնտեսության.

Սոցիալական ապահովության.

Մթերումների Կոմիտեյի լիազոր.

Արվեստների գործերի Վարչության պետ.

Ընդհանուր-միութենական Ժողովրդական Կոմիտեների լիազորներ:

ՀՈՒՎԱԾ 84. Միութենական Հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարները ղեկավարում են պետական կառավարման այն ճյուղերը, վորոնք վերաբերում են Միութենական Հանրապետության իրավասությանը:

ՀՈՒՎԱԾ 85. Միութենական Հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարները Համապատասխան Ժողովրդական Կոմիսարիատների իրավասության սահմաններում հրատարակում են հրամաններ ու հրահանգներ՝ ԽՍՀՄ-ի և Միութենական Հանրապետության որենքների, ԽՍՀՄ-ի և Միութենական Հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին վորոշումների ու կարգադրությունների, ԽՍՀՄ-ի միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատների հրամանների ու հրահանգների հիման վրա և ի կատարումն դրանց:

ՀՈՒՎԱԾ 86. Միութենական Հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարիատները լինում են միութենական-հանրապետական կամ հանրապետական:

ՀՈՒՎԱԾ 87. Միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատները ղեկավարում են պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղը, յենթարկվելով ինչպես Միութենական Հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարներին Խորհրդին, այնպես էլ ԽՍՀՄ-ի Համապատասխան միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատին:

ՀՈՒՎԱԾ 88. Հանրապետական Ժողովրդական Կո-

միասարիատները ղեկավարում են պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղը, յենթարկվելով անմիջականորեն Միութենական հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարներին Խորհրդին:

ԳԼՈՒԽ VII

ԱՎՏՈՆՈՄ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 89. Ավտոնոմ հանրապետության պետական իշխանության բարձրագույն մարմինը ԱԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն է:

ՀՈԴՎԱԾ 90. Ավտոնոմ հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում են հանրապետության քաղաքացիները չորս տարի ժամանակով, ներկայացուցչության այն նորմաներով, վոր սահմանվում են Ավտոնոմ հանրապետության Սահմանադրությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 91. Ավտոնոմ հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ԱԽՍՀ միակ որենսդիր մարմինն է:

ՀՈԴՎԱԾ 92. Յուրաքանչյուր Ավտոնոմ հանրապետություն ունի իր Սահմանադրությունը, վորը հաշվի չե առնում Ավտոնոմ հանրապետության առանձնահատկությունները և կառուցված է Միութենական հանրապետության Սահմանադրության հիմունքներով:

պետություն Սահմանադրությանը լիովին համապատասխան:

ՀՈԴՎԱԾ 93. Ավտոնոմ հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Ավտոնոմ հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահություն և կազմում է Ավտոնոմ հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ՝ համաձայն իր Սահմանադրության:

ԳԼՈՒԽ VIII

ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 94. Յերկրամասերում, մարզերում, արտոնոմ մարզերում, ոկրուզներում, շրջաններում, քաղաքներում, գյուղերում (ստանիցաներում, գյուղականերում, խուտորներում, ղչլաղներում, աուլներում) պետական իշխանության մարմիններն աշխատավորների պատգամավորներին Խորհուրդներն են:

ՀՈԴՎԱԾ 95. Աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային, մարզային, ավտոնոմ մարզերի, ոկրուզային, շրջանային, քաղաքային, գյուղական (ստանիցաների, գյուղակաների, խուտորների, ղչլաղների, աուլների) Խորհուրդներն ընտրում են համապատասխան յերկրամասի, մարզի, ավտոնոմ մարզի, ոկրուզի, շրջանի, քաղաքի, գյուղի աշխատավորները յերկու տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 96. Աշխատավորների պատգամավորների

Խորհուրդներում ներկայացուցչության նորմաները վորոշվում են միութենական հանրապետությունների Սահմանադրություններով:

ՀՈԴՎԱԾ 97. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդները ղեկավարում են կառավարման իրենց յենթակա մարմինների գործունեությունը, ապահովում են պետական կարգի պահպանումը, որենքների կատարումը և քաղաքացիների իրավունքների պահպանումը, ղեկավարում են տեղական տնտեսական ու կուլտուրական շինարարությունը, սահմանում են տեղական բյուջեն:

ՀՈԴՎԱԾ 98. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդները վորոշումներ են ընդունում և կարգադրություններ են անում ԽՍՀՄ-ի և Միութենական հանրապետության որենքներով իրենց տրված իրավունքների սահմաններում:

ՀՈԴՎԱԾ 99. Աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային, մարզային, ավտոնոմ մարզերի, ուլրոգային, չրջանային, քաղաքային ու գյուղական Խորհուրդների գործադիր ու կարգադրիչ մարմիններն են նրանց կողմից ընտրված գործադիր կոմիտեները՝ կազմված նախագահից, նրա տեղակալներից, քարտուղարից ու անդամներից:

ՀՈԴՎԱԾ 100. Փոքր բնակավայրերում աշխատավորների պատգամավորների գյուղական Խորհուրդների գործադիր ու կարգադրիչ մարմինը, միութենական հանրապետությունների Սահմանադրությունների համապատասխան, նրանց կողմից ընտրվող նախագահը, տեղակալը և քարտուղարն են:

ՀՈԴՎԱԾ 101. Աշխատավորների պատգամավորներ-

րի Խորհուրդների գործադիր մարմիններն անմեջապահ են հաշվետու յեն ինչպես աշխատավորների պատգամավորների այն Խորհրդի առաջ, վորն ընտրել է նրանց, այնպես եւ աշխատավորների պատգամավորների վերադաս Խորհրդի գործադիր մարմնի առաջ:

ԳԼՈՒԽ IX

ԴԱՏԱՐԱՆ ՅԵՎ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈԴՎԱԾ 102. Արդարադատությունը ԽՍՀՄ-ում իրականացվում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Դատարանի, միութենական հանրապետությունների Գերագույն Դատարանների, յերկրամասային ու մարզային դատարանների, ավտոնոմ հանրապետությունների ու ավտոնոմ մարզերի դատարանների, սկրուդային դատարանների, ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի վորոշմամբ ստեղծվող՝ ԽՍՀՄ-ի հատուկ դատարանների և ժողովրդական դատարանների միջոցով:

ՀՈԴՎԱԾ 103. Գործերի քննարկումը բոլոր դատարաններում կատարվում է ժողովրդական ատենակալների մասնակցությամբ, բացի որենքով հատկապես նախատեսված դեպքերից:

ՀՈԴՎԱԾ 104. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Դատարանը բարձրագույն դատական մարմինն է հանդիսանում: ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Դատարանի վրա դրվում է ԽՍՀ Միության և միութենական հանրապետությունների բոլոր դատական մարմինների դատական գործունեությունից հսկողությունը:

ՀՈՒՎԱԾ 105. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Դատարանը և ԽՍՀՄ-ի հատուկ դատարաններն ընտրվում են ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 106. Միութենական հանրապետութիւնների Գերագույն Դատարաններն ընտրվում են միութենական հանրապետութիւնների Գերագույն Խորհուրդների կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 107. Ավտոնոմ հանրապետութիւնների Գերագույն Դատարաններն ընտրվում են ավտոնոմ հանրապետութիւնների Գերագույն Խորհուրդների կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 108. Յերկրամասային ու մարդային դատարանները, ավտոնոմ մարզերի դատարանները, ուղուղային դատարաններն ընտրվում են աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային կամ մարդային Խորհուրդների կողմից կամ ավտոնոմ մարզերի, ուղուղների աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 109. Ժողովրդական դատարաններն ընտրում են շրջանի քաղաքացիները՝ ընդհանուր, ուղղակի և հաշվառար ընտրական իրավունքի հիման վրա գաղտնի քվեարկութամբ — յերեք տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 110. Դատավարութիւնը կատարվում է միութենական կամ ավտոնոմ հանրապետութիւն կամ ավտոնոմ մարզի լեզվով, այդ լեզվին չտիրապետող անձերի համար ապահովելով լիակատար ծանոթացումը գործի նյութերին թարգմանի միջոցով, ինչպես նաև դատարանում մայրենի լեզվով հանդես գալու իրավունքը:

ՀՈՒՎԱԾ 111. Գործերի քննութիւնը ԽՍՀՄ-ի բոլոր դատարաններում, վորչավով որեւէ բացառութիւններ չի նախատեսում, կատարվում է ղռերաց, ապահովելով մեղադրյալի պաշտպանութիւն իրավունքը:

ՀՈՒՎԱԾ 112. Դատավորներն անկախ են և միայն որենքին են յենթարկվում:

ՀՈՒՎԱԾ 113. Բոլոր ժողովրդական կոմիսարիատների և նրանց դերատեսչութիւնը յենթակա հիմնարկների, ինչպես առանձին պաշտոնատար անձերի, նույնպես և ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների կողմից որենքները ճշգրիտ կերպով կատարելու բարձրագույն հսկողութիւնը դրվում է ԽՍՀՄ-ի Դատախազի վրա:

ՀՈՒՎԱԾ 114. ԽՍՀՄ-ի Դատախազը նշանակվում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի կողմից յոթ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 115. Հանրապետական, յերկրամասային, մարդային դատախազները, ինչպես նաև ավտոնոմ հանրապետութիւնների ու ավտոնոմ մարզերի դատախազները, նշանակվում են ԽՍՀՄ-ի Դատախազի կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 116. Ոկրուղային, շրջանային և քաղաքային դատախազները նշանակվում են միութենական հանրապետութիւնների դատախազների կողմից՝ ԽՍՀ Միութիւն Դատախազի հաստատմամբ — հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 117. Դատախազութիւն մարմիններն իրենց ֆունկցիաներն իրականացնում են անկախ տեղական վորէ մարմնից, յենթարկվելով միայն ԽՍՀՄ-ի Դատախազին:

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՈՂՎԱԾ 118. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներն ունեն աշխատանքի իրավունք, այսինքն՝ ապահովված աշխատանք ստանալու իրավունք, նրանց աշխատանքը վարձատրելով նրա՝ քանակի ու վորակի համապատասխան:

Աշխատանքի իրավունքն ապահովվում է ժողովրդական տնտեսության սոցիալիստական կազմակերպմամբ, խորհրդային հասարակության արտադրողական ուժերի անչեղ ամամբ, տնտեսական ճգնաժամերի հրապարկության վերացմամբ և գործազրկության լիկվիդացիայով:

ՀՈՂՎԱԾ 119. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներն ունեն հանգստի իրավունք:

Հանգստի իրավունքն ապահովվում է բանվորների ճնշող մեծամասնության համար աշխատանքային օրը կրճատելով՝ հասցնելով 7 ժամի, բանվորների ու ծառայողների համար սահմանելով տարեկան արձակուրդ, փոքի ընթացքում պահպանվում է նրանց աշխատավարձը, աշխատավորներին սպասարկելու համար սանատորիաների, հանգստյան տների, աղումքների լայն ցանց տրամադրելով:

ՀՈՂՎԱԾ 120. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիները նյութական ապահովության իրավունք ունեն ծերության, ինչպես նաև հիվանդության և աշխատունակությանը կորցրնելու դեպքում:

Այդ իրավունքն ապահովվում է բանվորների ու ծառայողների համար պետության հաշվին կատարվող սոցիալական ապահովագրության լայն ծախսմամբ, աշխատավորներին ձրի բժշկական ոչնություն ցույց տալով, աշխատավորներին ոգտագործման համար կուրորտների լայն ցանց տրամադրելով:

ՀՈՂՎԱԾ 121. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներն ունեն կրթության իրավունք:

Այդ իրավունքն ապահովվում է ընդհանուր-պարտադիր տարրական կրթությամբ, ձրի կրթությամբ՝ ներառյալ բարձրագույն կրթությունը, բարձրագույն գալրոցում սովորողների ճնշող մեծամասնությանը տըրվող պետական թոշակների սխտեմով, գալրոցներում մայրենի լեզվով ուսուցանելով, գործարաններում, խորհանտեսություններում, մեքենատրակտորային կայաններում ու կոյանտեսություններում աշխատավորների համար ձրի արտադրական, տեխնիկական ու տղրոնոմիական ուսուցում կազմակերպելով:

ՀՈՂՎԱԾ 122. Կնոջը ԽՍՀՄ-ում տղամարդուն հավասար իրավունքներ են տրվում տնտեսական, պետական, կուլտուրական ու հասարակական-քաղաքական կյանքի բոլոր բնագավառներում:

Կանանց այդ իրավունքների իրականացման հետրադրությունն ապահովվում է կնոջը տղամարդուն հավասար իրավունք տալով աշխատանքի, աշխատանքի վարձատրության, հանգստի, սոցիալական ապահովագրության ու կրթության ասպարեզում, մոր ու մանկան շահերի պետական պահպանությամբ, կնոջը հղիության ժամանակ արձակուրդ տալով՝ պահպանելով աշխատավարձը, ճննդատների, մանկամսուրների ու մանկապարտեզների լայն ցանցով:

ՀՈԴՎԱԾ 123. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների իրավա-
հավասարությունը տնտեսական, պետական, կուլտու-
րական ու հասարակական-քաղաքական կյանքի բոլոր
քնադավառներում, անկախ նրանց ազգությունից ու
ուսույթից, հանդիսանում է անխախտ որևէ:

Իրավունքների վորակից ուղղակի կամ անուղղակի
սահմանափակումը, կամ ընդհակառակը, ռասայական
ու ազգային պատկանելությունից յեղնելով՝ քաղաքա-
ցիների համար ուղղակի կամ անուղղակի առավելու-
թյուններ սահմանելը, ինչպես նաև ռասայական ու ազ-
գային բացառիկության կամ ատելության ու արհա-
մարհանքի ամեն տեսակ քարոզ-պատժվում են որեւ-
քով:

ՀՈԴՎԱԾ 124. Քաղաքացիների համար խղճի աղա-
տություն ապահովելու նպատակով յեկեղեցին ԽՍՀ
Միության մեջ բաժանված է պետությունից և դպրո-
ցը՝ յեկեղեցուց: Կրոնական պաշտամունքների կա-
տարման ազատությունը և հակակրոնական պրոպա-
գանդայի ազատությունը ճանաչվում է բոլոր քաղա-
քացիների համար:

ՀՈԴՎԱԾ 125. Աշխատավորների չահերին համա-
պատասխան և սոցիալիստական կարգերն՝ ամրացնելու
նպատակով ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների համար որևէքով
ապահովվում է.

- ա) խոսքի ազատություն,
- բ) մամուլի ազատություն,
- գ) ժողովների ու միտինգների ազատություն,
- դ) փողոցային յերթերի ու ցույցերի ազատու-
թյուն:

Քաղաքացիների այդ իրավունքներն ապահովվում
են՝ աշխատավորներին և նրանց կազմակերպություն-
ներին տրամադրելով տպարաններ, թղթի պաշարներ,
հասարակական շենքեր, փողոցներ, կապի միջոցներ և
աշխատավորների այդ իրավունքներն իրականացնելու
համար անհրաժեշտ այլ նյութական պայմաններ:

ՀՈԴՎԱԾ 126. Աշխատավորների չահերին համա-
պատասխան և ժողովրդական մասսաների կազմակեր-
պական ինքնադործունեյությունն ու քաղաքական ակ-
տիվությունը զարգացնելու նպատակով ապահովվում է
ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների իրավունքը՝ միավորվելու
հասարակական կազմակերպությունների մեջ՝ արհես-
տակցական միություններ, կոոպերատիվ միավորում-
ներ, յերիտասարդության կազմակերպություններ,
սպորտային և պաշտպանողական կազմակերպություն-
ներ, կուլտուրական, տեխնիկական ու գիտական ընկե-
րություններ. իսկ բանվոր դասակարգի չարքերից ու
աշխատավորների մյուս խավերից ամենից ավելի ակ-
տիվ ու գիտակից քաղաքացիները համախմբվում են
Համամիութենական կոմունիստական (բուլշևիկների)
կուսակցության մեջ, վորն աշխատավորների առաջա-
վոր ջոկատն է՝ սոցիալիստական հասարակարգն ամ-
րացնելու ու զարգացնելու համար նրանց մղած պայ-
քարում և աշխատավորների բոլոր, ինչպես հասարա-
կական, աշխատական և պետական կազմակերպությունների
դեկավար կորիզն է ներկայացնում:

ՀՈԴՎԱԾ 127. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների համար ա-
պահովվում է անձի անձեռնմխելիություն: Վոչ վոք չի
կարող ձերբակալվել այլ կերպ, քան դատարանի վո-
րոշմամբ կամ դատախազի սանկցիոյով:

ՀԱՅՎԱԾ 128. Գաղաքացիներէ բնակարանի ան-
ձեռնմխելիութիւնն ու նամակագրութեան գաղտնիու-
թիւնը պահպանվում են որենքով:

ՀԱՅՎԱԾ 129. ԽՍՀՄ-ն ապաստանի իրավունք ե
վերապահում ուսարեկըյա քաղաքացիներին, վորոնք
հետապնդվում են աշխատավորների շահերը պաշտպա-
նելու, կամ գիտական գործունէութեան, կամ ազգա-
յին-ազատագրական պայքարի համար:

ՀԱՅՎԱԾ 130. ԽՍՀՄ-ի յուրաքանչյուր քաղաքացի
պարտավոր ե պահպանել Խորհրդային Սոցիալիստա-
կան Հանրապետութիւնների Միութեան Սահմանա-
դրութիւնը, կատարել որենքները, աշխատանքի կար-
գապահութիւն պահպանել, ազնվորեն վերաբերվել դե-
պի հասարակական պարտքը, հարգել սոցիալիստական
համակեցութեան կանոնները:

ՀԱՅՎԱԾ 131. ԽՍՀՄ-ի յուրաքանչյուր քաղաքացի
պարտավոր ե պահպանել ու ամրացնել հանրային, սո-
ցիալիստական սեփականութիւնը, վորպես խորհրդա-
յին կարգերի սրբազան ու անձեռնմխելի հիմք, վորպես
հայրենիքի հարստութեան ու հզորութեան աղբյուր,
վորպես բոլոր աշխատավորների ունեւոր ու կուլտուրա-
կան կյանքի աղբյուր:

Հանրային, սոցիալիստական սեփականութեան դեմ
վրանձնութիւն անող անձերը ժողովրդի թշնամի-
ներ են:

ՀԱՅՎԱԾ 132. Ընդհանուր զինվորական պարտա-
կանութիւնն որենք ե հանդիսանում:

Զինվորական ծառայութիւնը Բանվորա-Գյուղա-
ցիական Կարմիր Բանակում ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների
պաւաւոր պարտականութիւնն ե:

ՀԱՅՎԱԾ 133. Հայրենիքի պաշտպանութիւնը
ԽՍՀՄ-ի յուրաքանչյուր քաղաքացու սրբազան պարտքն
ե: Հայրենիքին դաւաճանելը — յերդումը խախտելը,
թշնամու կողմն անցնելը, պետութեան ռազմական հզո-
րութեանը վնաս հասցնելը, լրտեսութիւնը—պատրժ-
վում են որենքի ամբողջ խստութեամբ, վորպես ամե-
նաժանր չարագործութիւն:

ԳԼՈՒԽ XI

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՍԻՍԵՄԸ

ՀԱՅՎԱԾ 134. Աշխատավորների պատգամավորնե-
րի բոլոր Խորհուրդներին—ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խոր-
հրդի, միութենական հանրապետութիւնների Գերա-
դույն Խորհուրդների, աշխատավորների պատգամա-
վորների յերկրամասային ու մարզային Խորհուրդների,
ավտոնոմ հանրապետութիւնների Գերագույն Խոր-
հուրդների, ավտոնոմ մարզերի աշխատավորների պա-
գամավորների Խորհուրդների, աշխատավորների պատ-
գամավորների ոկրուպային, շրջանային, քաղաքային
ու գյուղական (ստանիցայի, գյուղակի, խուտորի,
դշլադի, աուլի) Խորհուրդների,—պատգամավորների
ընտրութիւնները կատարում են ընտրողներն ընդհա-
նուր, հավասար ե ուղղակի ընտրական իրավունքի հի-
ման վրա, գաղտնի քվեարկութեամբ:

ՀԱՅՎԱԾ 135. Պատգամավորների ընտրութիւն-
ներն ընդհանուր են. ԽՍՀՄ-ի բոլոր քաղաքացիները,
վորոնք 18 տարեկան են, անկախ ռասայական ու ազ-

զային պատկանելությունից, դավանանքից, կրթական ցենզից, նստակեցությունից, սոցիալական ծաղումից, գույքային դրությունից և անցյալ գործունեությունից, իրավունք ունեն մասնակցելու պատգամավորների ընտրություններին և ընտրվելու, բացի խելագարներից և այն անձերից, վորոնք դատարանի կողմից դատապարտված են՝ ընտրական իրավունքների զրկումով:

ՀՈՒՎԱԾ 136. Պատգամավորների ընտրությունները հավասար են. յուրաքանչյուր քաղաքացի ունի մեկ ձայն, բոլոր քաղաքացիներն ընտրություններին մասնակցում են հավասար հիմունքներով:

ՀՈՒՎԱԾ 137. Կանայք ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ռզտվում են տղամարդկանց հետ հավասարապես:

ՀՈՒՎԱԾ 138. Կարմիր Բանակի չարքերում գտնվող քաղաքացիներն ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ռզտվում են բոլոր քաղաքացիների հետ հավասարապես:

ՀՈՒՎԱԾ 139. Պատգամավորների ընտրություններն ուղղակի յեն. աշխատավորների պատգամավորների բոլոր Խորհուրդների ընտրությունները, սկսած աշխատավորների պատգամավորների գյուղական ու քաղաքային Խորհուրդից մինչև ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը, քաղաքացիները կատարում են անմիջականորեն ուղղակի ընտրությունների միջոցով:

ՀՈՒՎԱԾ 140. Պատգամավորների ընտրության ժամանակ քվեարկությունը գաղտնի յե:

ՀՈՒՎԱԾ 141. Ընտրությունների ժամանակ թեկնածուներն առաջադրվում են ըստ ընտրական շրջանների:

Թեկնածուներ առաջադրելու իրավունքն ապահովվում է աշխատավորների հասարակական կազմակերպությունների ու ընկերությունների—կոմունիստական կուսակցական կազմակերպությունների, արհեստակցական միությունների, կոոպերատիվների, յերիտասարդության կազմակերպությունների, կուլտուրական ընկերությունների—համար:

ՀՈՒՎԱԾ 142. Յուրաքանչյուր պատգամավոր պարտավոր է ընտրողների առաջ հաշիվ տալ իր աշխատանքի և աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի աշխատանքի մասին և կարող է ամեն ժամանակ հետ կանչվել ընտրողների մեծամասնության վորոշմամբ, սրենքով սահմանված կարգով:

ԳԼՈՒԽ XII

ԳԵՐԲԸ, ԴՐՈՇԱԿԸ, ՄԱՅՐ՝ՔԱՂԱՔԸ

ՀՈՒՎԱԾ 143. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության պետական գերբը բաղկացած է մանգաղից ու մուրճից՝ յերկրագնդի վրա, վորը պատկերված է արեգակի ճառագայթների մեջ ու շրջանակված հասկերով և կրում է միությունական հանրապետությունների լեզուներով գրված «Պրոլետարներ բոլոր յերկիրների, միացե՛ք» մակագրությունը: Գերբի վերևում կա հնգաթև աստղ:

ՀՈՒՎԱԾ 144. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության պետական գրոշակը բաղկացած է կարմիր կտորեց, վորի վերին անկյունում՝ կոթի մոտ նկարված են վոսկեսուռ մանգաղ ու մուրճ:

և նրանց վերեւում հնդաթիւ կարմիր աստղ՝ չըջանալ-
ված վոսկէհուռ յերկզմի: Լայնութեան և յերկարու-
թեան հարաբերութեանն է՝ 1:2:

ՀՈԴՎԱԾ 145. Խորհրդային Սոցիալիստական Հան-
րապետութեանն էր Միութեան մայրաքաղաքը Մոսկ-
վա քաղաքն է:

ԳԼՈՒԽ XIII

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՓՈՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

ՀՈԴՎԱԾ 146. ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրութեան փո-
փոխումը կատարվում է միայն ԽՍՀՄ-ի Գերագույն
Խորհրդի վորոշմամբ՝ ընդունված նրա պալատներէջ
յուրաքանչյուրի ձայների առնվազն յերկու յերրորդի
մեծամասնութեամբ:

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների
Միութեան Խորհուրդների VIII Արտակարգ Համագումարի Նա-
խագահութիւն:

Ն. ԱՅՏԱԿՈՎ	Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ	Պ. ՊՈՍՏԻՇԵՎ
Ի. ԱԿՈՒԼՈՎ	Ա. ԿԵՍԵԼՅՈՎ	Ա. ՌԱԽԻՄԻԱՅԵՎ
Ա. ԱՆԴԻՔԵՅԵՎ	Ս. ԿՈՍԻՐ	ՅԱ. ՌՈՒՋՈՒՏՏԱԿ
ՅՈՒ. ԱՆՈՒՆ-ԲԱՐԱՅԵՎ	Մ. ԼԻՏՎԻՆՈՎ	Ի. ՍՏԱԼԻՆ
Վ. ԲԼՅՈՒՆԵՐ	Պ. ԼՅՈՒԲԶԵՆԿՈ	Դ. ՍՈՒԼԻՄՈՎ
Ս. ԲՈՒԴՅՈՆՆԻ	Ա. ՄԻԿՈՅԱՆ	Ն. ԽՐՈՒՇՆՈՎ
Կ. ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ	Վ. ՄՈԼՈՏՈՎ	Ա. ՉԵՐՎՅԱԿՈՎ
Ն. ՅԵԺՈՎ	Գ. ՄՈՒՍԱԲԵԿՈՎ	Վ. ՉՈՒԲԱՐ
Ա. ԺԴԱՆՈՎ	Գ. ՈՐՋՈՆԻԿԻՉԵ	Ն. ՇՎԵՐՆԻԿ
Լ. ԿԱԳԱՆՈՎԻՉ	Գ. ՊԵՏՐՈՎՍԿԻ	Ռ. ՆՅԵՆԵ

Մասկվա, Կրեմլ:

5 դեկտեմբերի 1936 թ.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

52

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Մի-
ութեան Խորհուրդների VIII Արտակարգ Համագումարի վո-
րոշումները

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միու-
թեան Սահմանադրութեան (Հիմնական Որոշում) հա-
տատման մասին 2

ԽՍՀ Միութեան Գերագույն Խորհրդի բնութագրութիւնների մա-
սին 3

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միու-
թեան Նոր Սահմանադրութեան (Հիմնական Որոշում)
ընդունումը հավերժացնելու մասին 4

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների
Միութեան Սահմանադրութիւնը

Գլուխ I. Հասարակական կառուցվածքը 7

Գլուխ II. Պետական կառուցվածքը 10

Գլուխ III. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապե-
տութիւնների Միութեան պետական իշխանութեան
բարձրագույն մարմինները 16

Գլուխ IV. Միութեան հանրապետութիւնների պե-
տական իշխանութեան բարձրագույն մարմինները . . . 22

Գլուխ V. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետու-
թիւնների Միութեան պետական կառավարման մարմին-
ները 24

Գլուխ VI. Միութենական հանրապետությունների պետական կառավարման մարմինները	29
Գլուխ VII. Ավտոնոմ հոբերդայիմ Սոցիալիստական Հանրապետությունների պետական իշխանության բարձրագույն մարմինները	32
Գլուխ VIII. Պետական իշխանության տեղական մարմինները	33
Գլուխ IX. Դատարան և դատախազություն	35
Գլուխ X. Փաղափայլների հիմնական իրավունքներն ու պարտականությունները	38
Գլուխ XI. Ընտրական սիստեմը	43
Գլուխ XII. Գերբը, դրոշակը, մայրաքաղաքը	45
Գլուխ XIII. Սահմանադրությունը փոփոխելու կարգը	46

Թարգմ. իմբագիր Գուլյան Ա.

Թարգմ. Տեր-Մինասյան Յե.

Տեխն. իմբագիր Նիքիչ Մ.

Կոմպ. սրբագրիչ Տեր-Մինասյան Յե.

Սրբագրիչ Արսլյան Լ.

Գլավլիտի լիազար, № 1-4868. Հրատարակչության № 427. Գառվեր № 295

Տիրած 100.000. Ինդեքս ՈՇ/ՔԻ:

Հանձնված է արտադրության 4/II 1937 թ.

Ստորագրված է տպագրելու 5/III 1937 թ.

Փետրվարի տպարան, Յերևան

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0207882

143

34 703

ԳԻՆԸ 30 ԿՈՊ.

КОНСТИТУЦИЯ
(Основной Закон)
СОЮЗА
СОВЕТСКИХ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ
РЕСПУБЛИК
Армпартиздат ЦК КП(б)А

Handwritten signature or stamp.